

Emma Frans checklista

Fake eller fakta?

Generella tips

- Ditt kritiska tänkande är begränsat när du upplever starka känslor – dela inte i affekt!
- Fundera över urvalet – vilken information når inte ut i nyhetsflödet?
- Kom ihåg att vi människor inte alltid är bra på att göra objektiva bedömningar. Vi behöver vetenskap.
- Var medveten om att dina förväntningar kan påverka din tolkning av verkligheten.
- Leta reda originalkällor och var källkritisk.
- Undvik att bara välja ut den information som bekräftar det du redan tror eller det du vill tro – vad säger informationen som helhet?
- Fokusera inte på enstaka händelser eller saker som du själv upplever.
- Fundera över vilka bevis som skulle krävas för att du skulle sluta/börja tro på något.
- Granska avsändaren utifrån eventuella intressekonflikter.
- Fundera över hur din uppfattning om avsändaren påverkar hur du bedömer vederbörandes påståenden.
- Lita på samlad expertis och håll utkik efter falska experter.

Granska vetenskapliga studier

- Vilka är studien utförd på? Är det ett slumpmässigt urval? Är studiedeltagarna tillräckligt många? Till vilka grupper kan resultaten generaliseras?
- Hur data samlats in?
- Finns det en risk för att ett fynd bara beror på slumpen?
- Är det en observationsstudie eller en experimentell studie? Generellt anses experimentella studier ha ett högre bevisvärde än observationsstudier. Om det är en observationsstudie så var medveten om att korrelation inte innebär kausalitet.

Att tolka statistik

- Håll utkik efter kapad y-axel.
- Anges risken som relativ risk eller absolut risk?

- Är en eventuell riskökning verkligen relevant?
- Är resultatet statistiskt signifikant?

Hur du övertygar någon med en felaktig uppfattning

- Förklara hur kunskapen togs fram.
- Knyt an på ett känslomässigt plan.
- Ge en förståelig förklaring.
- Upprepa den korrekta informationen.
- Undvik (om det går) att hota mottagarens världsbild.
- Förebygg med rätt åtgärder: baskunskap, kritiskt tänkande, förtroende för vetenskap.